

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

S T U D Y

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

2017

MARAGA: 70

TSHIFHINGA: Awara 2

Bammbiri ili li na masiatari a 17.

PFESANI

1. Vhalani siatari heli nga vhuronwane ni sa athu u fhindula mbudziso.
2. Ni SONGO lingedza u vhala bammberi lothe. Tolani Thebulu ya Zwi re Ngomu kha siatari li tevhelaho ni swaye nomboro dzo disendekaho kha bugu dze na guda nwaha uno. Vhalani mbudziso idzo ni koneha u nanga dzine na tama u fhindula.
3. Bammberi heli lo vhumbwa nga KHETHEKANYO NNA:

KHETHEKANYO YA A: Nganea (35)
KHETHEKANYO YA B: Dirama (35)
KHETHEKANYO YA C: Nganeapfufhi (35)
KHETHEKANYO YA D: Vhurendi (35)
4. Fhindulani MBUDZISO MBILI dzo fhelela u bva kha KHETHEKANYO MBILI DZINWE na DZINWE.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha nganea ye na guda.

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha dirama ye na guda.

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha nganeapfufhi dze na newa.

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha zwirendo zwe na newa.
5. Thomani KHETHEKANYO INWE na INWE kha siatari LISWA.
6. Shumisani mutevhe wa u sedzulusa uri u ni thuse.
7. Tevhedzani ndaela dzo nwalwaho mathomoni a KHETHEKANYO INWE na INWE nga vhuronwane.
8. Nomborani phindulo dzanu kokotolo sa zwe mbudziso dza nomboriswa zwone kha bammberi la mbudziso.
9. Ndangatshifhinga yo anganyiwaho: Shumisani minetse i re henefha kha 60 kha KHETHEKANYO INWE na INWE.
10. Nwalani nga vhudele nahone zwi no vhone.

ZWI RE NGOMU

Siatari ili li do thusa vhalingiwa kha u nanga mbudziso dzine vha to dou dzi fhindula vha songo vhuya vha vhala bammbiri lothe.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA		
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha nganea ye na guda.		
NOMBORO YA MBUDZISO	MARAGA	SIATARI
1. <i>U tshila ndi u vhona</i>	18	5
2. <i>U tshila ndi u vhona</i>	17	6
KHETHEKANYO YA B: DIRAMA		
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha dirama ye na guda.		
3. <i>Findinkodo</i>	17	8
4. <i>Findinkodo</i>	18	10
KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI		
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha nganeapfufhi dze na newa.		
5. 'Wo mu nonela'	17	12
6. 'Ni khou pfuka mulayo'	18	13
KHETHEKANYO YA D: VHURENDI		
Fhindulani mbudziso DZOTHE kha zwirendo zwe na newa.		
7. 'Ro tangana'	18	15
8. 'Bafanabafana'	17	16

MUTEVHE WA U SEDZULUSA

Itani luswayo kha khethekanyo dze na fhindula dzone.

KHETHEKANYO	MBUDZISO	MBUDZISO DZI TEAHO U FHINDULWA	LUSWAYO √
A: Nganea	1-2	2	
B: Dirama	3-4	2	
C: Nganeapfufhi	5-6	2	
D: Vhurendi	7-8	2	
PFESANI: Ivhani na vhuṭanzi uri no fhindula mbudziso u bva kha khethekanyo MBILI fhedzi.			

KHETHEKANYO YA A: NGANEA**U TSHILA NDI U VHONA – RN Madadzhe**

Fhindulani mbudziso DZOTHE kha idzo dzi re afho fhasi dzo disendekaho kha nganea ye na guda.

MBUDZISO 1

Vhalani mafhungo a tevhelaho a bvaho kha nganea ye na guda uri ni kone u fhindula mbudziso dzo vhudzishwaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu do langwa nga tshivhalo tsha maraga dzo avhelwaho kha yeneyo mbudziso.

TSHIBVELEDZWA TSHA A

'A ni zwi vhoni uri zwiambaro zwa u dura ho vha hu u ambarela inwi? Namusi a tho ngo dilugisela u haniwa ha khumbelo yanga'.

'Muthannga wanu Mashudu a zwi pfa, a hu nga do vuwa vhuswina vhu no nga ha mmbwa na tshimange?'

'Inwi ni songo ofha swiswi li si na phele. Mashudu a hu na zwine a nga ita, 5 nahone nne a thi tsha mu funa.'

Mpho o ri u pfa ilo fhungo, a si tsha konda, a mbo di tenda zwauri u do dalela Maria nga matsheloni. Musi Mpho o no sala e ethe ofisini yawe, o sala a tshi khou humbula nga ha Maria. Tshiambaro tshiswa a si u tamisa na u takadza hatsho. Haa! nazwino ndi muloro! Maria onoyu mutswukutswuku! Wa khundu 10 dzo dinginaho sa libu! Mpho o ri u humbula izwi a divhona a tshi khou fhufha sa bufho ngei ntha- ntha makoleni.

Mpho na mufumakadzi vho dzula zwavhudi nga maanda, fhedzi munna ndi ndou ... Muhumbulo wa uri Maria u na muthannga, u ita zwauri Mpho a pfe lufuno lwawe kha Maria lu tshi tou duga sa mulilo wa pharafeni. Avha vhanwe vhane vha 15 no khou ralo, ho bevelela mini khavho? 'Tshe ra la vhana vha ndau ro fhedza ra itwani?'

Duvha li kha di vha lenelo nga madekwana a hone, hu vhonala Mashudu e ngomu ngadeni ya nduni yawe a tshi khou sheledza miroho.

- 1.1 Bulani fhethuvhupo ha mafhungo e na vhala afho ntha? (1)
- 1.2 Ndi zwifhio zwi songo dowealeho zwo bevelelaho afha mafhungoni? (2)
- 1.3 Sumbedzani zwi no khwathisedza uri Maria o vha e musidzana o vhumbeaho vhukuma. (2)
- 1.4 Lifurase lo swifhadzwaho afho mafhungoni li ni disela muhumbulo ufhio malugana na Maria? (2)
- 1.5 Mulaedza muhulwane wa bugu iyi ndi ufhio? (2)

- 1.6 Mafhungo e na vhala a ri livhisa kha nyito dzifhio dzo bvelelaho phanda dzi kwamaho Mpho buguni iyi. (2)
- 1.7 Sumbedzani uri khudano yo bvelelaho buguni iyi yo vhangwa nga u sa fulufhedzea? (2)
- 1.8 Ndatiso ndi muthu a si na tsha khanani. Tātani. (2)
- 1.9 Arali no vha ni khonani kana shaka la Mpho no vha ni tshi nga mu eletshedza kha zwifhio malugana na vhudifari hawe. (3)
- [18]

NA

MBUDZISO 2

Vhalani mafhungo a tevhelaho a bvaho kha nganea ye na guda uri ni kone u fhindula mbudziso dzo vhudzishwaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu do langwa nga tshivhalo tsha maraga dzo avhelwaho kha yeneyo mbudziso.

TSHIBVELEDZWA TSHA B

'A ro ngo tou tshi doba, Mpho o tou ri fha uri ri kone u divha Mashudu.' Dzwaini u amba o kotamela fhasi.

'Dzwaini, uyu Mpho no mu vhona maduvha mangana?'

'No vhona muthu duvha lithihi fhedzi na mbo di tenda u ita mushumo mungafhongafho? Uyu Mpho ni tshi tou mu sedza-vho inwi, ni vhona e muthu 5 ane a nga hira matswotswi uri a vhulahe muthu?'

'Hai.'

'Ni ri Mpho o ni fha tshelede nnzhi ya u vhulaha Mashudu.'

'Ee!'

'Ni a tenda zwa uri vhatu vha sa shumi vha na tshelede?' 10

'Ndi a tenda.'

'Ni a tenda zwa uri vhatu vha a kona u fara dzibere?'

'Ndi a tenda.'

'Kha tshelede heyoye ine na ri no fhiwa nga Mpho ye ya do sumbedzwa kotho zwenezwino, ni nga vha no tou i wina dzibereni, kana no tou tamba khasino. 15 A hu na vhatanzi vhune ha sumbedza zwauri Mpho o ni fha tshelede uri ni vhulahe Mashudu. Dzwaini, no no vhuya na fariwa tshinwe tshifhinga?'

'Ee.' Dzwaini u fhindula o kotama.

'No vha no farelwa mini?'

'Ndo vha ndo farelwa u tswa na u vhulaha muthu.' 20

'Muhatuli, zwine nda nga amba ndi zwa uri na mufu Mashudu o vhulahwa nga mavemu e a vha a tshi khou tswa thundu nduni yawe.'

- 2.1 Mafhungo a tshipida itshi a khou bvelela ngafhi? (1)
- 2.2 Ndi tshini tsho khwathisedzaho vhuṭanzi kha mulandu uyu? (2)
- 2.3 Sumbedzani masiandaitwa e Mpho a ṭangana nao nge a dibadekanya na Dzwaini na Dugudzha. (2)
- 2.4 Vhambedzani hune Dzwaini na Dugudzha vha fana hone zwi tshi ya kha matshilele avho. (2)
- 2.5 Nangani phindulo yo teaho.
- Mulandu wa Mpho wo fhela o ...
- A wanala mulandu wa u renga vhavhulahi.
 B kunda nge a sa wanale e na mulandu.
 C bvalelwa dzhele miṭwaha miṭanu.
 D thulwa nga goloi. (1)
- 2.6 Sumbedzani zwo bvelelaho kha mathakhe a bugu iyi? (2)
- 2.7 Maria o olwa sa mubvumbedzwa wa mvumbo ḁe? (2)
- 2.8 Mpho a nga vha tsumbo yavhuḁi kha vhashumisani vhawe. Ṭaṭani. (2)
- 2.9 Ngavhe ni vhe madzhisiṭirata o haṭulaho mulandu wa Mpho, no vha ni tshi nga u fhedza nga ṇdila ḁe? Tikedzani. (3)

[17]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA**FINDINKODO – TT Mudau**

Fhindulani mbudziso DZOTHE (Mbudziso pfufhi) kha idzo dzi re afho fhasi dzo disendekaho kha dirama ye na guda.

MBUDZISO 3

Vhalani mafhungo a tevhelaho a bvaho kha dirama ye na guda uri ni kone u fhindula mbudziso dzo vhudziswaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu do langwa nga tshivhalo tsha maraga dzo avhelwaho kha yeneyo mbudziso.

TSHIBVELEDZWA TSHA C

MUTHUMUKHULU:	Kha muvhuso une wa do vha hone miwaha miraru idaho, Phuresidenthe wa shango u do vha muthihi, a vha tsha do vha vhavhili.	
DE WIT:	Rine ilo a ri imi nalo. Ri vhona li sa do fhata lushaka, li do hudza dziphambano vhukati ha lushaka, khwine ndi musu vhathusaphuresidenthe vhe vhavhili.	5
SKOSANA:	Thaidzo ndi ya uri zwi khou durela shango u badela poswo dzi si na mushumo. Miwe mishumo i khou sokou dovholola ngeno i sa disi mvelephanda. Phuresidenthe kha vhe muthihi, a vhe na mufarisi muthihi.	10
MUNWE WA CAP:	Ilo ri ima nalo.	
MUNWE WA VCP:	Na rine ri ima na la phuresidenthe muthihi na muthusaphuresidenthe muthihi. Kha zwi ombedzelwe kha ndayotewa heyi.	
COETZEE:	Vhanna, kha ri litshe u ita zwithu ri songo thoma ra humbula. La phuresidenthe muthihi na muthusaphuresidenthe muthihi a thi imi nalo. Li na vhutudzetudze ngauri muvhuso uyu a u na ndinganyelo ya mihumbulo ya vhatu vho fhambanaho. U do isa phanda na vhufogoli hawo hu si na muwe a kaidzaho na u sumba ndila dzo peamaho.	15 20
DE WIT:	Ri khou amba nga 'Checks and balances'.	

MUTHUMUKHULU: A si dimokirasi heyo. Vhathu vha do vhusa nge vha voutelwa nga vhathu. Hezwi zwa u sokou kumedza vhathu zwidulo ngeno vha songo voutelwa zwi khou do fheliswa kha khetho dzi daho. 25

DE WIT: Ndi ngazwo riṅe ri tshi ri kha ri tendelwe ri bve muvhusoni hoyu hu tshee na tshifhinga ngauri arali ra tṅwa muvhusoni hoyu, ri do liwa. Vhathu a vha nga ri divhi.

- 3.1 Mafhungo e na vhala a wela kha tshipida tshifhio tsha puloto? (1)
- 3.2 Bulani TSHITHIHI tshi sumbedzaho uri avha vhathu vha khou amba nga zwa kuvhusele? (1)
- 3.3 Muthumukhulu na De Wit vha fhambana hani no sedza mafhungo e na vhala? (2)
- 3.4 De Wit na Coetzee vha nga si tsha kunda kha la vhathusa phuresidenthe vhavhili. Ndi ngani likumedzwa ili li lone? (2)
- 3.5 Nangani phindulo yo teaho kha mutevhe wo nekedzwaho.
- Thalutshedzo ya dimokirasi ndi ...
- A u divoutela iwe mune.
B u wana zwidulo zwinzhi kha muvhuso wa vundu.
C muvhuso wa vhathu nga vhathu.
D u kona u vhusa vhathu. (1)
- 3.6 Mbuno dzine Skosana a vha nadzo malugana na uri hu vhe na muthusa muphuresidenthe muthihi ndi dzifhio? (2)
- 3.7 Muthumukhulu u wela kha lushaka lufhio lwa vhaanewa. Tikedzani. (2)
- 3.8 Khudano mafhungoni aya e na vhala i khou vhangwa nga mini? (2)
- 3.9 Ndi vha lihora lifhio vhane vha ri: vha tṅwa vhe kha muvhuso vha do liwa nahone vha tshi khou liwa nga mini? (2)
- 3.10 Ni vhona muvhuso wa tshitalula wo vha wo khakhea naa? Tikedzani phindulo yanu. (2)

[17]

NA

MBUDZISO 4

Vhalani mafhungo a tevhelaho a bvaho kha dirama ye na guda uri ni kone u fhindula mbudziso dzo vhudziswaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu do langwa nga tshivhalo tsha maraga dzo avhelwaho kha yeneyo mbudziso.

TSHIBVELEDZWA TSHA D

SKIET:	(E ethe) Matshelo ndi divha la khetho dza masipala. Ha, ri do vhona. (No tshifhinganyana) Onoyu De Wit u imelela nnyi ngauri o no tou dzhena kha u vha hawe murema? Hoyu munna u khou thoma u rengisa lushaka lwa Maafurikanere. Na zwine a amba zwone a zwi pfali. (Hu dzhena 5 Skosana)	
SKOSANA:	More! More! Gaan dit goed?	
SKIET:	More minista, dit gaan goed, hoe gaan dit met jou?	
SKOSANA:	Random somaar! (vha a sea) Edzou mmbudza Skiet, u ngafhi Muhulisei De Wit?	10
SKIET:	De Wit Khayelitsha? (U a humbula. No tshifhinganyana) Minista hafhu?	
SKOSANA:	U humbula zwone, a thi tsha vha minista.	
SKIET:	Ek is jammer, ek is jammer, minista.	
SKOSANA:	Ek voel jammer vir jou ook.	15
SKIET:	(O akhamala) Wat?	
SKOSANA:	U a vhona houla murangaphanda wau u khou sokou dinetisa. U khou pwasha vhuthihi ha lushaka lwa Maafurikanere. Vhona, u <u>pesukana hawe Khayelitsha a ho ngo mu vhuisela lukuna</u> , o bva nga dza mapfene henengei. U a divha ndi mini, Skiet?	20
SKIET:	Ii!	
SKOSANA:	Muthu mutswu u nga si mu renge. De Wit kha litshe u rengisa lushaka lwa hawe a lu fhate a tutshele u amba mazwifhi phanda ha vhathu ngauri vha do mu rwa.	

SKIET:	Eyaa?	25
SKOSANA:	Iwe na Klank na Jan khwiṅe ni tshi bva na litsha De Wit a tshi penga e eṭhe. Pfesesai hafha.	
SKIET:	Ndo thetshelesa.	

- 4.1 Mafhungo aya e na vhalá a khou bvelela ngafhi? (1)
- 4.2 Ndi tshini tshi no ita uri Skiet a vho vhenga De Wit? (2)
- 4.3 Ndi ngani Skosana o hana u vhidzwa minista? (2)
- 4.4 Tsho itaho uri De Wit a ye Khayelitsha ndi mini? (2)
- 4.5 Lifurase lo talelwaho li khou bvisela khagala zwifhio malugana na mafhungo e na vhalá? (2)
- 4.6 Nangani phindulo yo teaho.
- Mafhungo a ino bugu a elana na zwa ...
- A vhurereli.
- B pfunzo.
- C politiki.
- D mutakalo. (1)
- 4.7 Ndi ngani Skiet a tshi nga u khou ofha ḁuvha line la khou tevhela? (2)
- 4.8 Mahoro ane a khou fhambana afha ndi afhio? (2)
- 4.9 Nndwa ya Skiet na De Wit i khou ḁiswa ngani? Tḁlutshedzani. (2)
- 4.10 Inwi ni vhona nndwa ine ya khou lwiwa nga Muthumukhulu na khonani dzawe i tshi bvelela vhutshiloni? Tikedzani muhumbulo waṅu. (2)
- [18]

TḁHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI**ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya**

Fhindulani mbudziso DZOTHE kha idzo dzi re afho fhasi dzo disendekaho kha nganeapfufhi dze na guda.

MBUDZISO 5: 'WO MU NONELA' – LL Mafenya**TSHIBVELEDZWA TSHA E**

Lwendo lwo vha lwone mu bva na nyete. Ndi zwine vhanzhi vha di ri lwendo lu naka u na muñwe. Nge a vha e ethe, o mbo di ditodela khonani kha tshigwada hetshi tshine a vha natsho. Dzone ha ngo vhuya a lenga u dzi wana. Nahone vha tshi sala vha tshi takuwa vhukavhamabufho o vha o no di vha na khonani. U dina khonani ye a wana ndi ya tshinnani. 5

Vhula vhukonani ho mbo di vhidza vhudavhu. Lwendonni vhatu vho tou divhonisa, ndi kakara-kakara. Vhane vha mu divha Thathani vho pfa zwi tshi ita na u shonisa. Ndi hune vha tshi swika hayani zwa tea u ambiwa, kana ndi dzone dzi no fela maramani. Hu tou vha ene muthannga na musidzana, u tangana ndi kule na haya, aredi. Vho di tou vhuya vha vhuya lwendonni a tshi di vha kha mishumo yawe Thathani. 10

Zwithu iteli zwa thoma u huma zwi a konda. A vho ngo zwifha vhe vha ri ya la munawa a i humi. Naho izwi zwe a vha e khazwo ngei Isiraele zwi tshi nga a zwo ngo swika ndevheni dza Humbulani, zwine a vho ita zwi nga zwi do dina. U vhuya Isiraele o no digudisa midifho ya tshifhinga nyana zwi khou dina. U vho tou zwi vhona tshothe uri munna wawe ha khou mu londa lini. U vho dzula a tshi khou gungula. Ndi zwe u gungula hawe a vhuya a hu swikisa na kha khonani yawe hoyu Mukatshelwa. 15

- 5.1 Mafhungo e na vhalo a khou bvelela ngafhi? (1)
- 5.2 Muanewa dendele kha nganeapfufhi iyi ndi nnyi? (1)
- 5.3 Sumbedzani mathakheni a nganeapfufhi iyi. (2)
- 5.4 Lifurase lo talelwaho nga fhasi afho mafhungoni li bvisela khagala zwifhio zwo bvelelaho kha nganeapfufhi iyi? (2)
- 5.5 Humbulani o olwa sa muanewa wa mvumbo? Tikedzani. (2)
- 5.6 Vhudipfi ha vhaendi vhe vha vha vhe lwendonni lwa u ya Isiraele ndi vhufhio? (2)

- 5.7 Magumo a nganeapfufhi iyi o tea naa? Tikedzani. (2)
- 5.8 Mulayo wa tshitalula wo pfukiwaho afha ndi ufho? (2)
- 5.9 Ni vhona tsheo ye ya dzhiiwa nga Humbulani malugana na mufumakadzi wawe yo tea naa? Tikedzani. (3)
[17]

NA

MBUDZISO 6: 'NI KHOU PFUKA MULAYO' – NA Milubi

TSHIBVELEDZWA TSHA F

Maduka o ri u dzhena rumuni yawe a sutula avurolo lawe. Kana o vha mafhungo a uri u khou todwa nga tshikhaphikhaphi nga musadzi wa mukhuwa wee, a mbo di gidimela shawarani. U dzhena a vulela maḁi, ha mbo di vha u thoma na u didoswola a songo tsha kokodza na lula lulabi lwa pulasitiki.

Ha ri a tshi tou ima nga fasitere maḁo a ri vhona. Uḁa musadzi wa vhatu u vhona 5
maduka a tshi khou pupumisa tshisibe. Musi a tshi dodza muvhilini a vhona
zwifhanga zwa Maduka zwo vhea thavha. Misipha ya zwirumbi yo vhea migero sa
i livhaho masimuni. **Maḁi a shawara a tshi khou munela sa mvula ya mibvumbi.**
U ralo ya kuvhulula tshisibe tshila tshi re kha muvhili wa Maduka.

Maduka a isa tshanda, a mbo di vala ala maḁi. A anulula thaula yawe ye ngayo a 10
thoma u diphumulala ngauralo, a sedza mbumbo ya muvhili wawe a pfa a tshi
fushea. Ha ri a tshiri maḁo hari! A vhona uḁa mufumakadzi wa mukhuwa o ima o
mu tielela. A mbo di thamuwa, a fara lula lulabi lwa pulasitiki a lu kokodza lwa
vala. A ima e noo!

Maduka a tshi livha nduni ya uḁa mukhuwa ndi muso o rwela zwithu zwawe. 15
Muvhilini ndi muso o tshikhipha tshi no sia khana yo tou dimutshela nda
zwavhudi. Vhurukhu hone lo vha li sila la 'cut-rite'. Milenzheni o rwa nga
tshienda tsha dzina tshitsuwa na swogisi dza mavhalamavhala.

- 6.1 Mafhungo aya a khou bvelela ngafhi? (1)
- 6.2 Zwiitei zwi khou bvelela nga tshifhinga tshifhio? (1)
- 6.3 Mafhungo a re afho ntha a tana tshipida tshifhio tsha puloto? Ndi ngani ni tshi ralo? (2)
- 6.4 Dzina la Maduka li a tshimbilelana na zwine a vha zwone. Tikedzani. (2)

- 6.5 Ṭalutshedzani ḷifurase ḷo swifhadzwaho mafhungoni aya. (2)
- 6.6 Khuḷano ya vhukati ha Nomathemba na Janet yo vhangwa nga mini? (2)
- 6.7 Mukhuwa wa Maduka o vha a tshi vhenga vhatu vharema. Ni a tendelana na ḷikumedzwa ḷi? Tikedzani. (2)
- 6.8 Nangani phindulo yo teaho kha mutevhe wo ṇekedzwaho. Muaneapfufhi kha nganeapfufhi iyi ndi ...
- A Janet.
- B Maduka.
- C Nomathemba.
- D Mapholisa. (1)
- 6.9 Lufuno a lu na mukano. Ṭaṭani no ḷisendeka kha zwo bvelelaho kha nganeapfufhi iyi. (2)
- 6.10 U ya nga ha inwi, ni vhona zwe Maduka musi a tshi funana na mutholi wawe zwo khakhea naa? Tikedzani. (3)

[18]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

Kha iyi khethekanyo, mbudziso dzi bva kha zwirendo zwi tevhelaho:

- 'Ro țangana' – AC Bvumbi
- 'Bafanabafana' – LR Ndlovu

Fhindulani mbudziso DZOTHE kha zwirendo zwe na newa.

MBUDZISO 7

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

Ro țangana – AC Bvumbi

- 1 Nne na inwi
- 2 Ro țangana ndi songo humbula
- 3 Mbilu dzashu dza țangana
- 4 Dza vha mbilu nthihi
- 5 Ra humbula mazha
- 6 Dzo vhoxwa nga lufuno
- 7 Ra hotola rothe.

- 8 Lwendoni ri tshimbila ro hakana
- 9 Ri tshi posa maga khathihi
- 10 Ri tshi swika murunzini ra awela rothe
- 11 Ri tshi takuwa ra takuwa rothe.
- 12 Hu si na luwe lunako lu nkambaho.

- 13 Nda farwa nga ndala ni a ntikela khali
- 14 Nda farwa nga dora ni a nkela madi
- 15 Nda farwa nga dudu ni a nkota
- 16 Nda dzhenwa nga mbiti ni a nkhuthadza
- 17 Wanga muya wa fhola.

- 18 Ri la ndilo nthihi
- 19 Ri kuvhatedzana nguvho nthihi
- 20 Ri amba nga ipfi lithihi
- 21 Ra thathedza vhavilinganyi
- 22 Vho khuthe vha re zwifheti.

- 7.1 Kha tshitanza tsha vhuṅa topolani ipfi li no amba vhalutanyi. (1)
- 7.2 Ndi vese ifhio i no sumbedza uri murendi na mufunwa wawe vha la vhothe kha tshirendo itshi? (2)
- 7.3 Nwalani tshikimu tsha raimi tsha tshitanza tsha vhuṅa. (2)
- 7.4 Muhumbulo muhulwane wo faredzwaho nga tshitanza tsha vhuraru ndi ufhio? (2)
- 7.5 Sumbedzani zwine vese 10 na l l dza bvisela zwone khagala. (2)
- 7.6 Vhudipfi ha murendi kha tshirendo itshi ndi vhufhio? (2)
- 7.7 Nangani phindulo yo teaho kha mutevhe wo nekedzwaho.
- Murendi u khou renda nga:
- A Khonani yawe
- B Ene muṅe
- C Mufunwa wawe na ene muṅe
- D Mufunwa wawe (1)
- 7.8 U ya nga vese 6 ndi mini tsho vhothiwaho nga lufuno? (2)
- 7.9 Talutshedzani zwine vese ya vhufumimbili ya amba zwone. (2)
- 7.10 Nga murahu ha u vhala tshirendo itshi ndi zwifhio zwine na sala no guda? Tikedzani. (2)
- [18]

NA

MBUDZISO 8

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

Bafanabafana – LR Ndlovu

- 1 Bafanabafana i rungunyela sa mutomba lunwenweni
- 2 I nga khomba tshitongiswa tsha mbilu
- 3 Sa maḍi lwanzheni, dzina la shango i mbo alamisa
- 4 Khudani nna ha sokou pfala 'Bafanabafana'
- 5 Bafanabafana iwe thobvuniwa ya lino
- 6 Ngavhe u vhe tombo, ndi musi u musuku
- 7 Ngavhe u vhe luḍi, ndi musi u mutoli
- 8 Ngavhe u vhe nḍu, wo vha u tshi do vha u pfamo.

9	Vhuthihi nga vhu nge ha guma la notshi
10	Ndivho na mbilu zwi vhe zwithihi
11	Ni si kudane sa nanga dza kholomo nga tshanu
12	Musi khaedu i thavha ni si dzhenwe nga nowagudu.
13	Mulunzhedzi wa vhuthihi ha vhataleli sa musoni wa tshithatha
14	Mukodeli wa vhuludu, ndi iwe Bafanabafana
15	Iwe ngwenya ya Afrika, luvhomba lwa Afrika Tshipembe
16	Ndau i vhombaho lifhasi la tetemela.
17	Thuthuwedzo yau 'Madiba Magic' nga i nwelele maramboni
18	Iwe u shanduke tshiala tsha Afrika Tshipembe
19	Mihuvho na mifhululu nga zwi tavhe bonelelo kha iwe
20	Ngauri fhulufhelo la lushaka ndi enewe.

- 8.1 Topolani ipfi li ambaho u tshuwa kha tshitanza tsha vhuraru. (1)
- 8.2 Tshirendo itshi tshi khou amba nga ha mini? (1)
- 8.3 Mutevhetsindo wa itshi tshirendo ndi ufho? Talutshedzani. (2)
- 8.4 Bulani figara ya muambo yo shumiswaho kha vese ya vhuraru ni bule na ndeme ya u i shumisa? (2)
- 8.5 Talutshedzani zwine vese 11 ya amba zwone. (2)
- 8.6 Maipfi 'musuku, mutoli na pfamo' Kha tshitanza tsha vhuvhili a ni disela muhumbulo ufho? (2)
- 8.7 U ya nga ha murendi Bafanabafana ndi mini kha dzhango la Afrika na kha shango la Afrika Tshipembe? (2)
- 8.8 Ni delwa nga tshifanyiso tshifho nga murahu ha u vhalala vese ya vhufumirathi? (2)
- 8.9 Ni tshi sedza Bafanabafana ya namusi, inwi ni vhona tshirendo itshi tsho tea musalauno naa? Tandavhudzani. (3)

[17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUTE: 70